

Saksframlegg

Gebyr for bruk av piggdekk i Trondheim. Status 2007/08 og videreføring

Arkivsaksnr.: 08/17544

Forslag til innstilling:

1. Bystyret tar gjennomføring av ordningen med gebyr for bruk av piggdekk slik som beskrevet for vintersesongen 2007/2008 til etterretning. Ordningen med piggdekkgebyr videreføres.
2. Bystyret vedtar at dekkrefusjonsordningen videreføres fram til 31.12.2008 etter samme prinsipper som forrige sesong. Ordningen omfatter bileiere bosatt i Trondheim, bileiere som studerer i Trondheim og bileiere som bor i annen kommune og jobber i Trondheim.

Trondheim kommune

Innledning

Hensikten med saken er å evaluere gebyrordningen, og hvordan ordningen skal videreføres. Gebyr for bruk av piggdekk ble innført 1. november 2001 i Trondheim. Piggdekkgebyret ble innført som et virkemiddel for å få en større overgang til bruk av piggfrie vinterdekk og dermed bedre byluft. Minst 80% av trafikken i piggdekkssesongen må foregå med piggfrie vinterdekk for at gebyrordningen skal kunne avvikles. I henhold til forskriften skal det søkes Vegdirektoratet om godkjenning for å avvikle gebyrordningen. Ulike undersøkelser i sesongen 2007/2008 viste svært store forskjeller i piggfriandel; fra 60.4% til 79.5%. Mest sannsynlig lå den gjennomsnittlige piggfriandelen på ca 72 % i Trondheim, en økning på ca. 2 %-poeng fra forrige sesong.

Forurensningsforskriften stiller krav til lokal luftkvalitet for forskjellige stoffer. Selv om det har blitt bedre byluft det siste tiåret, har fortsatt deler av Trondheim overskridelser av grenseverdien for PM₁₀ (svevestøv). Hovedårsaken til overskridelsene er piggdekkbruk på bar asfalt med påfølgende oppvirvling.

Både Oslo og Bergen kommune har nå tilsvarende ordning med piggdekkgebyr. Disse kommunene har nå høyere enn 80% piggfriandel, men vil beholde ordningen som et virkemiddel for å oppnå tilfredsstillende luftkvalitet. Flere andre kommuner vurderer innføring av gebyr.

Temaene informasjon og kommunikasjon, salgssystem, håndheving/kontroll, framkommelighet/sikkerhet og vinterdriftstandard er beskrevet i vedlegg til saken.

Dekkrefusjonsordningen

Bystyret har i årene 2004-2007 gjort følgende vedtak:

Det gjeninnføres en begrenset panteordning med refusjon av 250 kroner pr. piggdekk ved samtidig kjøp av piggfrie vinterdekk (maks. 1000 kr pr. kjøretøy). Refusjonsordningen gjelder fram til nyttår.

Ordningen gjelder for kjøretøyer som ikke har benyttet ordningen tidligere.

Ordningen gjelder for Trondheim kommunes innbyggere.

Ordningen gjelder for studenter med eget kjøretøy og som er registrert som fulltids studenter og bor i Trondheim.

Ordningen gjelder for personer som arbeider i Trondheim og bor i en annen kommune.

Nærmere regler for refusjonsordningen utarbeides av administrasjonen.

Kampanjen har vært gjeldende i perioden september - desember. Det ble iverksatt betydelige ressurser til informasjon, også i nabokommunene. Informasjon og skjema med bestemmelser er distribuert til dekkforhandlerne. Skjema kan også hentes fra internett på www.piggfritt.com. Ordningen har blitt administrert av Miljøenheten og Stabsenhet for byutvikling.

1883 bileiere benyttet seg av dekkrefusjonsordningen i 2007. 87% av disse bodde i Trondheim. Det var bare 243 utenfor Trondheim som benyttet seg av tilbudet. De fleste av disse var mest sannsynlig arbeidspendlere. Opp mot 97% bodde i kommunene Trondheim, Melhus, Malvik, Klæbu og Skaun. Nesten 90% av dekkosalget foregikk i Trondheim.

Trondheim kommune

Bosted	2007		2006		2005		2004	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Trondheim	1640	87	1755	84	1360	86	2092	80
Utenfor Trondheim	243		328		214		534	
Sum	1883	100	2083	100	1574	100	2626	100

Tabell 1. Piggdekkrefusjon 2007- 2004. Bosted, antall og prosentfordeling

Luftkvalitet – grenseverdier

I Trondheim utgjør svevestøv (PM_{10}) det største luftforurensningsproblemet; både sett i forhold til fare for helseskade/negative helseeffekter og grenseverdiene for lokal luftkvalitet i forurensningsforskriften. Grenseverdien for PM_{10} ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som døgngjennomsnitt, maks. 35 døgn med overskridelser pr. år) er fortsatt overskredet i deler av kommunen. En statistisk analyse viser en positiv trend. Ved målestasjonen på Elgeseter har forholdene blitt mer enn 25% bedre på vinteren i perioden 2000-2007. I 2007 var det 41 døgn med mer enn $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som døgngjennomsnitt. De fleste overskridelsene hadde et døgngjennomsnitt på mindre enn $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Trondheim kommunes anslag viser at luftforskriftens grenseverdi for PM_{10} overskrides i soner på inntil ca. 100 meter på hver side av sterkt trafikkerte gater (hovedsakelig innfartsårer og Omkjøringsvegen – E6 utenom byen) og i store deler av bykjernen (sentrum innenfor elveslyngen).

Maksimumsverdiene (time og døgn) med hensyn på PM_{10} på Elgeseter er betydelig redusert i perioden 1993 – 2007. Det er imidlertid fortsatt mellom 5000 og 10000 kjøretøyer som daglig kjører med piggdekk i Elgeseter gate. De fleste overskridelsene av grenseverdien for PM_{10} forekommer ved bare, tørre veger i november, deler av desember, siste del av februar, mars og deler av april. Overskridelsene av grenseverdien for PM_{10} skyldes i hovedsak oppvirvling av vegstøv fra piggdekkslitasje på bar asfalt.

Antall overskridelser av grenseverdiene vil variere fra sesong til sesong, avhengig av hvor mange dager det er tørre veger og lengde på piggdekk sesong (eventuell kuldeperiode i oktober og tidlig/sen påske – påvirker når piggdekk settes på og tas av). Støvproduksjonen fra piggdekk er avhengig av bare veger, som det stort sett er på hovedvegnettet i Trondheim hele vinteren (jfr. vedtatt bar-veg strategi for vinterdrift av hovedvegnettet).

Oppvirvling av vegstøv som dominerende årsak til høye PM_{10} -konsentrasjoner illustreres godt gjennom analyser av svevestøvkonsentrasjoner ved ulike vær- og føreforhold. På kalde vinterdager (vinterføre med snø/isdekke) med eksos og boligoppvarming som dominerende kilder til svevestøv, er støvkonsentrasjonene relativt lave. Mesteparten av PM_{10} -fraksjonen utgjøres da av fin-partikler ($PM_{2,5}$), som dominerer i fyrings- og eksosutslipp. Vår og høst (tørre veger) er PM_{10} -nivåene langt høyere og PM_{10} -fraksjonen domineres av partikler med størrelse 2,5 – 10 mikrometer. Målingene viser også høyere konsentrasjoner av $PM_{2,5}$ vår/høst enn på kalde vinterdager. Dette viser at det er betydelige mengder fint støv i svevestøv som produseres fra asfaltslitasje. NTNU/SINTEF og NGU har også rapportert at $PM_{2,5}$ -fraksjonen fra vegstøvdepot er dominert av mineralske partikler (NGU-rapport 2004.037).

Rådmannen vil før neste vinter gi ut en faktarapport om *luftkvaliteten i Trondheim i 2007*. Temaet er også detaljert beskrevet i egen sak om tiltaksutredning mot luftforurensning (B 0078/06). Mer stoff om luftkvalitet finnes på Miljøstatus for Trondheim, i den nasjonale portalen www.luftkvalitet.info og NGU-

Trondheim kommune

rapport 2004.037: Vegstøv i Trondheim – En analyse av mineralinnholdet i svevestøvet
(www.ngu.no/FileArchive/208/2004_037.pdf).

Markedsutvikling

Piggfriandelen i Trondheim viser fortsatt en positiv tendens. Dette viser alle undersøkelser og beregninger. Veksten fra forrige sesong og prosentandelen varierer imidlertid en del mellom de forskjellige undersøkelsene, avhengig av tellested, dag og tidspunkt. Varierende resultater vil være naturlig, og de forskjellige undersøkelsene vil også ha ulike usikkerhetsmarginer.

Vegdirektoratets/Statens vegvesens gjennomfører en årlig undersøkelse og viser hvordan bruken av piggfrie vinterdekk har utviklet seg i en del norske byer. Det gjennomføres tellinger i februar. Tellemetoden er i 2008 noe forandret fra tidligere år. De oppgir usikkerheten til å være 4%. Resultatet viser en overraskende høy vekst i piggfriandelen fra forrige sesong på hele 10 %-poeng (fra 69.6% til 79.5%). Denne høye veksten synes urimelig sett på bakgrunn av andre undersøkelser. Resultatene fra en del andre byer viser også den samme overraskende forskjellen fra forrige sesong.

År	Oslo	Bergen	Drammen	Stavanger	Ålesund	Lillehammer	Trondheim
2008	*84 %	*90 %	73 %	67 %	25 %	45 %	*79.5 %
2007	*81 %	*79 %	74 %	72 %	31 %	43 %	*70 %
2006	*81 %	72 %	75 %	69 %	38 %	46 %	*65 %
2005	*76 %	70 %	71 %	70 %	34 %	37 %	*62 %

*Tabell 2. Vegdirektoratets tellinger av piggfriandel i norske byer. (Piggdekkgebyr når registreringen ble foretatt, er merket med *)*

Lokale tellinger og spørreundersøkelser viser også en positiv trend, men ikke samme økning som resultatene fra Vegdirektoratet. Miljøenheten har årlig (fra 1995) hatt tellinger på City Syd og City Lade. Fra 2007 til 2008 var det her bare en liten vekst på 0.4%-poeng (fra 68.0 til 68.4%).

Trondheim parkering har gjennom vinteren foretatt en del tellinger på P-plasser i sentrale strøk. Gjennomsnittlig viser disse tellingene en piggfriandel på 74%. På en piggdekkkontroll Trondheim parkering hadde sammen med politiet, var det bare litt over 60% som kjørte piggfritt.

Dekkforhandlerne er forespurt om vinterdekkssalg siste sesong. Det er kommet svar fra en del. Piggfriandelen varierer kraftig mellom forhandlerne (45% - 90%). Det er ikke kjent hvor stor piggfriandelen var på nye biler siste sesong, men Norfakta-undersøkelsen viser at det er høyere piggfriandel på nyere enn det er på eldre biler.

Siste spørreundersøkelsene (Norfakta april 2008) viser at det er flere bilister bosatt i Trondheim som kjører piggfritt (77%), enn de som bor i nabokommunene (53%). Norfakta oppgir feilmarginen til 3-4% ved bruk av hele utvalget. Dette er i samsvar med Bydrifts markedsundersøkelse om bydriftstjenester. Den viser en piggfriandel blant bilistene i Trondheim på 78%, en økning på 2%-poeng fra forrige sesong. Piggfriandelen for Trondheim samsvarer godt med antall solgte sesongoblater for piggdekk i Trondheim sett i forhold til registrerte biler i kommunen. Dersom det antas at bilister fra Trondheim utgjør ca. 80% av trafikken i kommunen, vil piggfriandelen i Trondheim være ca. 72%.

Tellinger/spørreundersøkelser har en viss usikkerhet og vil gi forskjellig resultat fra gang til gang og etter hvilken metode som benyttes. Usikkerheten vil bli mindre desto flere og større undersøkelser som

Trondheim kommune

gjennomføres. Det er imidlertid ingen tvil om at piggfriandelen i Trondheim fortsatt er svakt økende; ca. 2%-poeng pr år de siste årene. Stadig flere finner ut at det er fullt mulig å kjøre piggfritt. Med en fortsatt årlig økning av piggfriandelen på dette nivå, vil det ta ca. 4 sesonger før piggfriandelen når målet på 80%. Dersom piggfriandelen ikke øker mer enn trafikkveksten, vil imidlertid antall piggdekkbrukere i trafikken ikke avta. På bakgrunn av dette vil Rådmannen videreføre gebyrordningen.

Vurdering av andre virkemidler for å få høyere piggfriandel

For å oppnå en raskere overgang til bruk av piggfrie vinterdekk, kan følgende virkemidler være aktuelle:

- Bedre vinterdriftstandard
- Piggdekkrefusjon ved overgang til piggfrie vinterdekk
- Restriksjoner på bruk av piggdekk
- Piggdekkgebyrets størrelse
- Informasjon og kommunikasjon. Holdningsskapende arbeid overfor bilister og forhandlere.

Mye av dette er allerede vurdert og vedtatt (sak B 0078/06 Tiltaksutredning luftkvalitet).

Første sesong med gebyr var det en stor overgang fra piggdekk til piggfrie vinterdekk; piggfriandelen økte med 19%-poeng. Samtidig var det refusjonsordning for piggdekk ved samtidig kjøp av piggfrie vinterdekk for innbyggerne i Trondheim. De siste sesongers høstkampanje med dekkrefusjonsordning har ikke gitt samme effekt på piggfriandelen. Vi må likevel anta at tilskuddsordningen førte til at flere med gamle piggdekk kjøpte piggfrie vinterdekk pga dekkrefusjonen. 1883 benyttet ordningen høsten 2007. Det foreslås at dekkrefusjon også tilbys høsten 2008. Rådmannen vil i høst fortsatt sette fokus mot den gruppen som daglig kjører med piggdekk i Trondheim (ca.16000 innehavere av sesongoblater).

De årlige markedsundersøkelsene viser at bilister som fortsatt kjører med piggdekk, legger stor vekt på fremkommelighet og veggrep som grunnlag for sitt valg av at piggdekk er nødvendig. Piggdekkprosjektet bidrar allerede til en betydelig økning av vinterdriftstandard i Trondheim. (Formannskapsak om evaluering av vinterdrift, sak 0059/06). Vi vet at piggfriandelen er lavere blant trafikkanter som er hjemmehørende i nabokommunene. Et tiltak som kan ha god effekt for økt piggfriandel i Trondheim, er å innlede et samarbeid for å styrke vinterdriften på vegnettet i nabokommunene. I et slikt samarbeid bør Staten delta, for å få til et samarbeid over kommunegrensene. Staten må også ansvarliggjøres for vinterdriftstandard på riks- og fylkesvegene som ikke er inkludert i bar-veg strategien i Trøndelag. Det kan også være aktuelt å bidra med midler fra vårt piggdekkfond. På grunnlag av Bystyrets vedtak i sak B0124/05, med målsetting om å forbedre vinterdriftstandard i nabokommunene for å flere til å kjøre piggfritt, har administrasjonen gjennomført møter med nabokommunene og Statens vegvesen. Kommunene har sendt brev til fylkeskommunen og vegvesenet, men uten at kommunene har fått noen løfter foreløpig om bedret vinterstandard på fylkesvegene i regionen.

Markedsundersøkelsene viser at det er innføring av gebyr som er hovedårsak til at folk skifter til piggfrie vinterdekk. Siden forskriften om piggdekkgebyr kom i 1999, har størrelsen på gebyrene vært konstant inntil de ble hevet høsten 2005 med 20%. Økte gebyrer for sesong- og dagsoblat (og tilleggsgebyr) har ikke gitt noen merkbar effekt på overgang til piggfritt sammenliknet med forrige år. Det koster nå 1200 kr for sesongoblat og 30 kr for dagsoblat. Tilleggsgebyret er på 750 kr. Det er sendt brev til Samferdselsdepartementet om at kommunen ønsker å heve gebyret. Departementet har hatt saken på høring

Ulike typer restriksjoner for bruk av piggfrie dekk kan være et virkemiddel for å øke overgangen til

Trondheim kommune

piggfritt. Det kan her være aktuelt å vurdere:

- Piggdekkforbud i geografiske soner på dager med svært høye konsentrasjoner av svevestøv
- Piggdekkforbud på en del P-plasser/i P-hus
- Tungtrafikkrestriksjoner
- Kortere piggdekkssesong
- Lavutslippsoner

Mange av disse virkemidlene krever nye lovhjemler. Jfr sak B 0078/06.

Dekkbransjen er en svært viktig aktør og har et betydelig ansvar ved formidling av kunnskap om vinterdekkenes egenskaper overfor bilistene. Undersøkelser i vår viser at det er stor forskjell i salg av piggfrie dekk blant forhandlerne (50-80%).

En hovedårsak til at folk kjører med piggdekk i dag, er negativ holdning til og manglende kunnskap om egenskapene til vinterdekkene når det gjelder framkommelighet og sikkerhet. Norfakta-undersøkelsen i 2008 viste at hele 55% av piggdekkbrukerne i Trondheims-regionen fortsatt ikke har erfaring med bruk av piggfrie vinterdekk. Holdningsskapende arbeid og informasjon om egenskapene til og erfaringene med bruk av piggfrie vinterdekk, vil derfor være viktige faktorer for å få folk til å kjøre piggfritt. Informasjon om forbedret vinterdriftstandard som er etablert på det kommunale vegnettet, må også kommuniseres bedre til bilister og dekkforhandlere, for å redusere folks utrygghet ved overgang til piggfrie vinterdekk.

Økonomi

Regnskapstallene har vist en nedadgående trend for inntektene fra sesong til sesong; i samsvar med den positive utviklingen for overgang til piggfrie vinterdekk. I 2007 var inntektene ca 29 mill kr.

Pr 01.01.2008 var fondet på ca 59.3 mill. kroner. Avsetninga var ca. 11.5 mill. kroner i 2007. Dette vil dekke ca 6 sesonger med økte ressurser til vinterdrift på dagens nivå. Ut fra gjeldende vedtak i Bystyret og statlig regelverk, skal det søkes om avvikling av ordningen når piggfriandelen blir høyere enn 80%. Bystyret har sagt at inntektene, ut over kostnadene for selve prosjektet, skal brukes til tiltak som gir bedre byluft i Trondheim.

Veksten i fondet vil bli stadig mindre når piggfriandelen øker opp mot 80%. Ut fra det som er sagt foran kan det forventes at det ennå vil ta ca. 4 sesonger før piggfriandelen når 80%, dvs ca år 2012.

Budsjettforslaget for piggdekkprosjektet er innarbeidet i kommunebudsjettet. Det foreslås i hovedsak samme nivå på utgiftene i 2009 som for 2008, men likevel med en viss økning av utgiftene til vinterdrift.

Rådmannen i Trondheim, 19.05.2008

Håkon Grimstad
kommunaldirektør

Thorbjørn Bratt
miljødirektør

